

Продіус Оксана, Чупріна Олександр, Ющук Максим

АКТУАЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В статті досліджено основи формування системи економічної безпеки, її вплив на ефективність сталого розвитку підприємства. Проведено аналіз публікацій, присвячених формуванню економічної безпеки підприємства та комерційної таємниці, як її важливої складової. Проаналізовано визначення комерційної таємниці та напрямки її збереження на підприємствах передових країн світу, особливу увагу приділено розвитку та захисту сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Надано рекомендації щодо формування системи захисту комерційної таємниці підприємства з урахуванням чинників внутрішнього та зовнішнього середовища та реалій глобального економічного простору, що вимагають застосування новітніх форм захисту інформації та впровадження інновацій.

Ключові слова: економічна безпека, сталий розвиток підприємства, комерційна таємниця, шпигунство, конкуренція, захист

Продіус Оксана, Чуприна Александр, Ющук Максим

АКТУАЛЬНОСТЬ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье исследованы основы формирования системы экономической безопасности, ее влияние на эффективность устойчивого развития предприятия. Проведен анализ публикаций, посвященных формированию экономической безопасности предприятия и коммерческой тайны, как ее важной составляющей. Проанализированы определения коммерческой тайны и направления ее сохранения на предприятиях передовых стран мира, особое внимание уделено развитию и защите современных информационных и коммуникационных технологий. Даны рекомендации по

формированию системы защиты коммерческой тайны предприятия с учетом факторов внутренней и внешней среды и реалий глобального экономического пространства, требующего применения новейших форм защиты информации и внедрения инноваций.

Ключевые слова: экономическая безопасность, устойчивое развитие предприятия, коммерческая тайна, шпионаж, конкуренция, защита

Prodius Oksana, Chuprina Alexander, Yushchuk Maxim

RELEVANCE OF ECONOMIC SECURITY IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

The article examines the bases of formation of system of economic security, its effect on the efficiency of sustainable development of the enterprise. The analysis of publications, devoted to the formation of economic security and trade secrets, as its essential component. Analyzed definition of a trade secret and ways of its saving at the enterprises of the advanced countries, particular attention is paid to the development and protection of modern information and communication technologies. Recommendations on formation of system of protection of commercial secrets of the enterprise taking into account factors internal and external environment and the realities of the global economic space, which requires the use of the latest forms of information security and innovation.

Keywords: economic security, sustainable development of the enterprise, trade secrets, espionage, competition, protection

Постановка проблеми у її загальному вигляді. Сталий і динамічний розвиток вітчизняної економіки, її ефективність і конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках тісно пов'язані з економічною безпекою всіх суб'єктів господарської діяльності. Грошові та фінансові потоки, рух капіталу, управління ресурсами та персоналом стає все більш складним завданням, пов'язаним із зростанням обсягів звітності та документообігу, збільшенням швидкості інформаційних потоків. Зазначені фактори посилюють економічні ризики, що залишаються на досить високому

рівні. Якщо раніше для шахрайських дій у сфері підприємництва були характерні досить очевидні і примітивні способи обману, то сьогодні вони стали більш складними і витонченими. До цього призводить незадовільне керівництво, слабка кадрова політика, а також складності з пошуком інформації по конкретній компанії або підприємству. Упереджена і неправдива інформація широко поширена, оскільки більшість вітчизняних засобів масової інформації залежить від політичних та економічних зв'язків власників.

Під час глобального технологічно-інформаційного розвитку гостро стоїть питання економічної безпеки підприємства, яке підсилюється нестабільною соціально-економічною і політичною ситуацією в державі. Забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств прискорить інтеграцію у світову економіку, яку можливо досягти тільки з вдосконалення захисту інтелектуальної власності в системі глобального економічного простору [1; 2].

Аналіз досліджень та публікацій останніх років. Теоретично-методичні проблеми економічної безпеки підприємства досліджувалися провідними фахівцями: І. Давидовим, В. Дозорцевим, Я. Жаліло, Е. Носіком, П. Кліменко, О. Кузнецовим, Б. Маліцьким, О. Сергєєвою, В. Жаровим та іншими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на досить широкий спектр досліджень щодо проблеми забезпечення економічної безпеки підприємства, глобалізація економіки, зміни умов ведення бізнесу, з урахуванням іноземного досвіду провідних держав світу, визначає потребу в додаткових наукових дослідженнях.

Метою статті є визначення тенденцій та проблем розвитку економічної безпеки підприємства, виділення комерційної таємниці, як головного чинника, що впливає на ефективність економічної безпеки в контексті сталого розвитку підприємства у відповідності до сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення економічної безпеки є основою сталого функціонування сучасного підприємства. Комерційні і виробничі секрети підприємства дозволяють йому отримати конкурентні переваги (впровадження нововведень, будучи основним засобом підвищення ефективності виробництва, поліпшення якості продукції і послуг, зниження

собівартості та ціни на товар, створення нових видів товарів і послуг, дозволяє витримати ринкову конкуренцію і тим самим забезпечити економічну безпеку. А це, в свою чергу, змушує конкурентів удосконалювати власне виробництво, бо можливість втрати таких секретів може не тільки негативно вплинути на позиції підприємства на ринку, але навіть призвести до банкрутства.

Сучасний бізнес характеризується умовами наростаючою конкуренції і вимагає постійного моніторингу змін середовища, проведення зіставлення позиції фірми з позиціями інших учасників ринку. Необхідно мати можливість своєчасно реагувати на сприятливі зміни і попереджати загрози. Мета системи забезпечення інформаційної безпеки полягає у формуванні комплексного підходу, заснованого на знанні конкурентного середовища та ринкового статусу підприємства, необхідно в процесі прийняття управлінських рішень в умовах конкурентної боротьби. Розробка системи безпеки не тільки передбачає отримання найбільш повної інформації про конкурентів, але і захист від потенційного витоку інформації [3].

Серед інформації, що використовується компаніями у своїй діяльності, захисту підлягає тільки інформація з обмеженим доступом. Як правило, така інформація відноситься або до конфіденційної інформації, або до комерційної таємниці.

Комерційна таємниця – це інформація, яка є корисною і не є загальновідомою суспільству. Вона має дійсну або комерційну цінність, з якої можна отримати прибуток і щодо якої володілець вживає заходів для її захисту в усіх сферах життя і діяльності. Суб'єктами права інтелектуальної власності на комерційну таємницю виступають фізичні та юридичні особи. Власниками комерційної таємниці можуть бути тільки особи, які займаються підприємницькою діяльністю [4; 5].

На відміну від патентів комерційна таємниця охороняється без реєстрації, тобто без будь-яких процесуальних формальностей. Отже, комерційна таємниця може бути захищена протягом необмеженого періоду часу. Захист комерційної таємниці особливо актуальна для молодих стартап проектів, так як це в основному це нові інноваційні ідеї, а також для великих підприємств, так як у них багатомільйонну персонал, успішні проекти, велика частка ринку і висока конкурентоспроможність.

Термін «комерційна таємниця» був введений у правовий оборот Законом України «Про підприємства в Україні» від 27.03.1991р. Під комерційною таємницею підприємства розуміються відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами й іншою діяльністю підприємства, що не є державною таємницею, розголошення (передача, витік) які може заподіювати збиток його інтересам.

У відповідності зі статтею 505 Цивільного кодексу України, комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Слід особливо підкреслити, що в той же час Цивільний кодекс України відносить комерційну таємницю до об'єктів інтелектуальної власності. Ця ж позиція закріплена у статті 155 Господарського кодексу (ГК) України і визначає одним із прав інтелектуальної власності у сфері господарювання комерційну таємницю. В частині 1 статті 162 ГК України визначено правомочності суб'єктів господарювання щодо комерційної таємниці.

Відповідно до зазначеної статті, власник технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає заходів до охорони її конфіденційності. Згадані вище акти регламентують комерційну таємницю, в тій чи іншій мірі визначають її поняття і встановлюють її захист. Нажаль багато норм цих актів мають декларативний характер – і вони відсилають до спеціального закону, якого в Україні поки не існує [6; 8].

Враховуюючи досить невеликий досвід нашої держави щодо захисту комерційної таємниці доцільним є вивчення досвіду провідних країн світу та аналіз іноземного законодавства щодо захисту комерційної таємниці.

Таблиця 1

Виначення комерційної таємниці підприємства в різних країнах

Країна	Комерційна таємниця
1	2
Німеччина	<p>У Німеччині діє «Закон проти недобросовісної конкуренції», який виділяє два види комерційної таємниці: виробничу і комерційну. До виробничої таємниці відноситься інформація організаційного і технічного характеру (спосіб виробництва, технології, відкриття, винаходи та ін). До комерційної таємниці віднесена інформація про торговельні відносини фірми, організації та розмірі обороту, стан ринків збуту і споживачів, банківських операціях і ряд інших. Порушення комерційної таємниці розглядається законодавством Німеччини як факт недобросовісної конкуренції. Кримінальна відповідальність за злочини, пов'язані з порушенням комерційної таємниці передбачені в Німеччині в Законі про недобросовісну конкуренцію (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, UWG). Для кваліфікації відповідних злочинів повинні бути встановлені наявність охоронюваної законом таємниці та її розголошення (неправомірного використання). Умисел злочинця може бути спрямований як на отримання вигоди, так і на заподіяння шкоди власнику інформації. Кримінальна відповідальність настає лише в тому випадку, якщо інформація, складова комерційну таємницю, отримана з допомогою незаконних (недобросовісних) дій.</p>
Китай	<p>Китай, вивчивши досвід роботи США і деяких інших країн щодо захисту ноу-хау, спочатку ввів загальнодержавне «Положення про комерційних службах безпеки» (1988 рік), а потім «Закон про недобросовісну конкуренцію» (1993 рік). Під комерційними секретами в Законі розуміється «технічна і господарська інформація, яка невідома широким колам публіки, яка може принести економічну вигоду її власникам і яка представляє практичну цінність для інших, у зв'язку з чим власники цієї інформації приймають заходи для збереження її секрету». Комерційні служби безпеки працюють за контрактами з державними і приватними організаціями, спільно з власниками визначають секрети виробництва конкретних фірм, що організують необхідну роботу щодо їх захисту, а також здійснюють її координацію з державними та недержавними організаціями. У Китаї комерційна таємниця відноситься до сфери цивільного права. Розкрадання і незаконне використання комерційної інформації трактується як порушення закону «Про незаконної конкуренції», який набрав чинності в грудні 1993 року. Згідно із законодавством Китаю поняття комерційної таємниці визначається як технічна й управлінська інформація конфіденційного характеру, яка є ознакою економічної та практичної цінності, і щодо якої вжиті запобіжні по захисту секретності. Юридичний захист встановлюється відносно промислових "ноу-хау", що містяться в будь-яких документах, дизайнерських проектах, схемах та кресленнях. Закон забороняє вчинення дій, пов'язаних з отриманням комерційної таємниці шляхом розкрадання, незаконного примусу або іншими неправомірними способами. Також закон встановлює заборону на розголошення та використання інформації, складової комерційну таємницю, отриману</p>

1	2
	незаконними способами і з порушенням умов використання відомостей, передбачених угодою між сторонами. Власник комерційної таємниці, законні інтереси якого були порушені, має право звернутися до суду з позовом про відшкодування завданих збитків. У разі якщо точно визначити розмір збитків представляється досить складним, компенсація розраховується виходячи з розмірів отриманого правопорушником прибутку.
Великобританія	Немає спеціального законодавства з питань захисту комерційної таємниці в Англії. Відносини, пов'язані з комерційною таємницею, регулюються в основному договорами між роботодавцем і найманим працівником; в рамках цивільно-правових відносин застосовуються «угоди про конфіденційність» між контрагентами. Державні службовці, наприклад податкові інспектори, поліцейські, як правило, зобов'язуються не розголошувати інформацію, яка стала їм відома в силу виконання службових обов'язків. Покладання такого обов'язку здійснюється шляхом підписання державним службовцям спеціальної угоди.
США	У 1996 році в США був прийнятий закон «Про економічне шпигунство», що заклав сучасні основи федеральної системи захисту комерційної таємниці. Розкрадання відомостей, що становлять комерційну таємницю, прирівнюється законом до федеральних злочинів. Винні в ньому можуть бути засуджені до 10 років тюремного ув'язнення і 2,5 мільйонів доларів штрафу. Закон розширив поняття комерційної таємниці Однакового закону, включивши в нього нові технології, за допомогою яких здійснюється створення та зберігання відомостей, складових комерційну таємницю. До комерційної таємниці віднесено види і форми фінансової, комерційної, наукової, технічної і економічної інформації, включаючи моделі, креслення, програми, формули, ідеї, прототипи, методика, технології, процедури або коди, що зберігаються будь-яким способом, за умови, що власник вжив розумних заходів для збереження конфіденційності, а інформація має самостійної економічної цінністю в силу відсутності доступу до неї інших осіб.

Таким чином, ознайомлення з міжнародним досвідом захисту комерційної таємниці показує, що її правове забезпечення в різних країнах здійснюється по-різному. У більшості країн були прийняті або зазнали редакцію існуючі закони про конкуренцію, в інших спеціальні закони про комерційну таємницю, або обмеження кодексами і різними угодами. В міжнародній практиці до теперішнього часу не існує однакового визначення поняття «комерційна таємниця» та для її позначення використовують різні терміни: виробнича, промислова, комерційна таємниця, торговий секрет, ноу-хау. Разом з тим, досить чітко простежуються основні критерії віднесення інформації до комерційної таємниці: повинна мати дійсну або потенційну вартість;

бути невідомою третім особам; бути цікавою третім особам; бути захищеним її власником від доступу третіх осіб; витрати на захист таємниці не повинні бути розумними. Вартим уваги є й поділ комерційної таємниці на виробничу і комерційну, класифікація видів несанкціонованого отримання комерційно цінної інформації.

У багатьох західних країнах головна роль у забезпеченні захисту інформації належить самим фірмам, які будуються на правовій основі. Обов'язок нерозголошення комерційної таємниці ґрунтується на договірних відносинах між працівником та роботодавцем, причому може бути встановлена явно, а може матися на увазі.

Так, однією важливою ознакою комерційної таємниці згідно з американським законодавством є умова про необхідність прийняття її володарем розумних заходів з метою забезпечення конфіденційності інформації. Проблеми інформаційної безпеки розглядаються американською адміністрацією як один з ключових елементів національної безпеки. Так, у США базові закони захисту інформаційної сфери діють з 1974 року. Їх загальне значення полягає в тому, що вони: визначають об'єкти правової охорони в інформаційній сфері; визначають порядок реалізації права власності на інформаційні об'єкти, права та обов'язки власників; визначають правовий режим функціонування інформаційних технологій; визначають категорії доступу окремих суб'єктів до певних видів інформації; встановлюють категорії секретності; визначають поняття «конфіденційної інформації» і межі його правового застосування. Крім того, інформація може бути захищена за допомогою правових засобів захисту інтелектуальної власності. У США існують чотири основних закони щодо інтелектуальної власності: закон про авторське право; патентний закон; закон про торгіву марку; закон про комерційну таємницю. Ці закони є федеральними, тобто такими, які не підлягають змінам в залежності від того, в якому штаті вони застосовуються.

Закон не вимагає забезпечення абсолютної секретності – обсяг необхідних заходів визначається, виходячи з конкретних обставин, і повинен відповідати принципу розумності. Володар комерційної таємниці зобов'язаний визначити цінність охоронюваних матеріалів і оцінити ризик їх можливої втрати. В ході судового розгляду оцінюються технічні засоби, використані для захисту інформації, а також спільна політика компанії у сфері інформаційного обміну з

третіми особами. За порушення прав власника комерційної таємниці закон передбачає покарання у вигляді позбавлення волі строком до десяти років і штрафу в розмірі до півмільйона доларів США. Крім того, закон передбачає конфіскацію будь-якої власності, придбаної з порушенням прав власника комерційної таємниці, а також використаного для вчинення відповідних злочинних діянь [7].

В умовах вітчизняних реалій ведення бізнесу, власнику, який має намір закріпити право на комерційну таємницю і забезпечити її захист, доцільно не сподіватися на себе та створити на підприємстві необхідні умови для додержання персоналом порядку доступу до комерційної інформації та виконання всіма працівниками встановлених правил забезпечення збереження інформації з обмеженим доступом до неї (відомості, складові комерційну таємницю і ті, що належать до конфіденційних); проводити роз'яснювальну роботу серед персоналу, формувати в кожного співробітника внутрішнє переконання в необхідності захисту комерційної таємниці і систематично навчати їх, як слід запобігати можливий витік конфіденційної інформації; проводити інструктажі працівників, пов'язаних з доступом до інформації, віднесеної до комерційної таємниці або є конфіденційною (при зарахуванні в штат, звільнення або переведення на іншу посаду); вносити в посадові інструкції працівників записи про обов'язки щодо збереження комерційних секретів підприємства та обмеження щодо виконавців, допущених до комерційної таємниці; розробити і реалізувати комплекс організаційних, інженерно-технічних заходів, спрямованих на попередження витіку комерційної інформації, нейтралізації загроз безпеки підприємств; здійснювати контроль за виконанням працівниками підприємства встановлених вимог щодо збереження комерційної таємниці; притягати до дисциплінарної відповідальності працівників за розголошення відомостей, складових комерційну таємницю, порушення встановленого порядку поводження з інформацією з обмеженим доступом; вживати заходів щодо виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вільному доступу персоналу до матеріальних носіїв конфіденційної інформації, відомості які значною мірою перевищують виконавцю необхідний мінімум.

Закон дає право власнику підприємства приймати заходи, спрямовані на забезпечення збереження комерційної таємниці, що має

знайти відображення у правилах внутрішнього трудового розпорядку: обмеження на кількість осіб, які можуть отримати доступ до ключової конфіденційної інформації; всі співробітники підписують угоди про нерозголошення, які передбачають, що вони повинні підтримувати конфіденційність інформації; всі особи, які вступають у контакт з компанією, такі як консультанти та постачальники, які підписують угоду про нерозголошення; ведення чіткого обліку всіх комерційних угод, які можуть містити конфіденційну інформацію; перевірка автентичності особи при доступі до джерел конфіденційної інформації (карта-ключ, пароль).

Висновки і перспективи подальших розробок. Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що для сталого інноваційного розвитку підприємства необхідна ефективна економічна безпека, яка здатна зберегти комерційну таємницю як власними заходами так й на державному рівні, шляхом законодавчої підтримки. Необхідність в удосконаленні закона про комерційну таємницю обумовлюється розвитком підприємництва в Україні та посиленням економічної конкуренції на товарних ринках, приведенням українського законодавства у відповідність із законодавством розвинених країн з ринковою економікою, в яких функціонує інститут комерційної таємниці. Так, доцільно запозичити іноземний досвід та за порушення прав власника комерційної таємниці передбачати покарання у вигляді позбавлення волі (термін може досягати до 10 років) або штрафу в розмірі до \$500 тис., а якщо суб'єктом злочину є юридична особа, штраф може бути ще більше.

Підвищення покарання передбачено, якщо крадіжка комерційних секретів здійснюється в інтересах іноземних громадян і організацій. Промислово розвинені країни, зокрема, США, Великобританія, Німеччина, Канада, Японія, накопичили великий законодавчий досвід у регламентації відносин щодо захисту комерційної таємниці. Тому вивчення і аналіз форм правового забезпечення майнових інтересів власників торгових секретів, ноу-хау у таких країнах визначають тему подальших досліджень та дозволять більш цілеспрямовано і продуктивно підійти до удосконалення законодавства в Україні щодо комерційної таємниці підприємства.

Література

1. Продіус О.І. Концептуальні основи та функціональні складові економічної безпеки підприємства / О.І. Продіус // Глобальні та національні проблеми економіки. - 2016. - № 10. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-10-2016>

2. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія/ Т.Г. Васильців, Волошин В.І., [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 386 с.

3. Гапак, Н. М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки / Н. М. Гапак // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка / ред. кол.: В.П.Мікловда, М.І.Пітюлич, Н.М. Гапак та ін. – Ужгород: УжНУ, 2013. – Вип. 3(40). – С. 62–65.

4. Троц І.В. Забезпечення економічної безпеки на підприємстві з метою попередження банкрутства / І.В. Троц // Вісник Житомирського державного технологічного університету. - 2012. - № 1(59). - С. 223 – 227.

5. Куделя Л.В. Формування концепції забезпечення економічної безпеки підприємств / Л.В. Куделя // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 5. Частина 2. - С. 125 – 128.

6. Міщенко С.П. Концептуальні основи забезпечення економічної безпеки підприємства / С.П. Міщенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. - №37. – С. 215 – 220.

7. Андрощук Г.О. Захист комерційної інформації в США: протидія економічному шпигунству/ Г.О. Андрощук // Наука та інновації. - 2013. - Т. 9. - № 1. - С. 80—95.

8. Сороківська О.А. Особливості формування теоретичних засад економічної безпеки підприємств малого бізнесу/ О.А. Сороківська // Глобальні та національні проблеми економіки . - 2015. - Випуск 6. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/101.pdf>

1. Prodius O. I. a Conceptual framework and functional components of economic security / O. I. Prodius // Global and national problems of Economics. - 2016. - № 10. - [Electronic resource] - Mode of access:

<http://global-national.in.ua/issue-10-2016>

2. Vasiliev T. G. Financial-economic security of Ukraine: strategy and mechanisms: monograph/ T. G. Vasiliev, Voloshin. And. [edited by T. G. Vasilica]. – Lviv: Liga-Press, 2012. – 386 p.

3. Gapak, N. M. Economic security of enterprise: essence, the contents and valuation basis / N. M. Gapak // Scientific Bulletin of Uzhgorod University, Series: Economy / ed. count.: V. P. Miklovda, M. I. Pthalic, N. M. Gapak etc. – Uzhgorod: Uzhnu, 2013. – Vol. 3(40). – Pp. 62-65.

4. Trots I. V. Ensuring economic security of the enterprise with the aim of preventing bankruptcy / trots I. V. // Bulletin of Zhytomyr state technological University. - 2012. - № 1(59). - P. 223 – 227.

5. Kudelya L. V. Formation of the concept of economic security of enterprises / L. V. kudelya // Scientific Bulletin of Kherson state University. – 2014. – Issue 5. Part 2. - P. 125 – 128.

6. Mishchenko S. P. Conceptual foundations of economic security of the enterprise / S.P. Mishchenko // journal of transport Economics and industry. – 2012. - No. 37. – S. 215 – 220.

7. Androshchuk, G. A. Protection of commercial information in the United States: combating economic espionage/ G. A. androschuk // Science and innovations. - 2013. - V. 9. - No. 1. - S. 80-95.

8. Soroksky A. A. features of formation of the theoretical foundations of economic security of enterprises of small business/ A. A. Soroksky // Global and national problems of Economics . - 2015. - Issue 6. - [Electronic resource]. - Mode of access: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/101.pdf>

***Рецензент:** Балджи М.Д., д.е.н., проф., зав. каф. економіки та планування бізнесу Одеського національного економічного університету*

11.11.2016